

dachten laten
id en vrees
stels Zijn be-
stellen, indien
van Zijn recht
or genoemde
staan van de

van de over-
karno en de
n om hun ge-
gestelde over-
m. 8:10-22,

en de zijnen
i geweest hun
d gezag daar-
eds aanwezig
IV, XX, 23);
de strafwaar-
indien niet,
nquenten vrij

de soevereini-
landen (Dan,
zuigen met de
roepen onder-
wordt: „Maar
(de overheid)
at immers in
m, die kwaad

n Hemelchen
vel internatio-
geheel in Zijn
deze door de
in het recht en
worden, terwijl
s Hare Majes-
ten, om zonder
aan die deelen
ge verzet zich
te te kennen,
en Koning der

HALK.
IELSDINGEN.

SCHELVEN.

RIES.

odschalk, van

vorden we stil-
e zet op het
ge uiteenrafe-
l" getuigenis,
in instemmen;
maar tegelijk

uigen, een be-
repte politieke
ristelijke pers
aar nooit heb-

den in de har-
en zijn woord

i Gods Woord

nannen, opdat
ken, in steeds

sonen zijn lid
De met een —
onderhoudende
C. V.

KUNST

KUNST ONS

II.

st ver mis heb-
r reken, heeft
sche wijze van
tan het impres-

id vele en uit-
k behoef maar
Israëls, Wels-
ele gnderen.
adaagsche leek
en kijkt!

rlanders goed,
de verworven-
van de Gouden

Eeuw, anderdeels doordat de atmosfeer in ons lage landje een impressionistische wijze van zien begunstigde. Details verdwijnen in de wazige verten of lichten nevel, de contouren vervagen, de kleuren worden gehouden en verzacht tot reeksen van grijzen en groenen.

Hoofzaak is wel, dat men in toetsen en vegen werkt, die meer den vorm suggereeren en de plastiek der objecten oplost in een vaak grandioos en geraffineerd spel van subtiele toonen.

Of het nu de machtige silhouetten der Hollandse molens zijn, een kudde schapen, een dooden reiger, een stadsgedicht of een naakt, alles weet de artiest met onnavolgbare rapheid en virtuositeit weer te geven en te transponeren op een hooger plan van artistieke verrukkingen.

Een kop heeft voor hem dezelfde waarde als een interieur, een landschap vertolkt hij op dezelfde wijze als een kudde schapen. Hij vindt zijn motieven overal en wordt daarbij niet gehinderd door overwegingen van godsdienstigen of maatschappelijke aard.

De kunstenaars van het impressionisme, beginnend plm. 1870, leefden sociaal vrijwel geïsoleerd, onverschillig naar zij hun onderwerpen vonden, in de stad of op het land. De mensch speelt in hun kunst geen hoofdrol, maar speelt een rol als kleurnoot, als compositie-element.

De kunstenaar staat niet tussehen zijn medemenschen, hij strijdt hun strijd niet, hij ontvlucht die, zooals hij in het algemeen de stad ontvlucht.

In de werken van de impressionisten ontbreekt gewoonlijk ieder element, dat ons als mensch bindt aan de omringende wereld. Voor de impressionist is de wereld in al haar verschijningen een feest van toonwaarden, van licht. De banden, die hem binden, zijn visueel en dan ook alleen visueel. Voor hem is alles een „schilderachtig" geval.

Nu hebben dergelijke uitspraken natuurlijk slechts een betrekkelijke waarde. Maar toch, schildert hij een bedelaar, zoek er dan geen sociaal probleem achter. Het beroemde mijnpaard van Breitner is geen aanklacht.

De verhouding van den mensch tot het hem omringende landschap is geen probleem. Ge kunt een aardig verhaaltje schrijven bij de schaapherders van Mauve en een lief gedichtje bij een molentje van Weissenbruch. Het zou even weinig met de zaak te maken hebben als de verschillende verhalen, geschreven door verschillende auteurs bij een schilderij van A. C. Wilink (Het gele huis), waarvan niet één in visie het schilderij nabij komt.

Meen niet, dat bovenstaande eenige kritiek inhoudt ten opzichte van het impressionisme. Het gaat hier louter om den schildertechnischen kant. Deze suggereert den leek een groote mate van natuurlijkheid, d.w.z. nu!

Van lieverlede heeft hij, door talrijke reproducties en herhalingen, impressionistisch leeren zien, omdat het schildertechnische samengaat met zooveel onderwerpen, die hem ook vertrouwd zijn.

Wat deze onderwerpen hem opgedrongen en aangeleerd zijn, weet de leek al lang niet meer. Voor hem zijn de molentjes, stadsgedichten, visschende kereltjes, schaapherders met hun kudden, arme visschers op klompen even zoovele dierbare herinneringen aan zijn eigen landje, een beroep op zijn eigen aard. Het ging er in als koeke.

Bedenklijker was evenwel, dat talrijke knoeters, die alleen maar den buitenkant overnamen, het maniertje, ook aan het molentjes, visschertjes, stadsgedichtjes, interieurtjes etc. produceeren gingen.

Er kwam een massaproductie van ongekenden omvang los. Het was nu voor het eerst mogelijk, om uitgerust met de oppervlakkigheden van een techniek, in den kortst mogelijken tijd de meest holle en inhoudloze producten te schilderen. Hierbij doet zich het merkwaardige feit voor, dat, waar de manier van doen voor de schilders hoofzaak was, het onderwerp bijzaak, dit bij den leek juist andersom is.

Het impressionisme, als in wezen een kunst van zuiver picturale waarden, was de logische consequentie van alle vorige perioden. Deze picturale kwaliteiten maakten van ieder onderwerp, hoe simpel en inhoudloos ook, een verrukking.

Het gevolg is echter, dat, als de leek maar een molen aan den wand heeft, het hem volkomen om het even is, hoe het ding er opgesmeerd is, want om de picturale kwaliteiten te beoordeelen schiet zijn kennis en aanvoelen jammerlijk te kort.

Men behoeft maar te zien, wat er bij den gemiddelden leek aan den wand hangt, gecompleteerd door een tocht langs de z.g.n. kunsthandels om te begrijpen, tot welk een ontstellend peil men afgedaald is, dank zij het impressionisme.

De impressionist kon volstaan met een eenvoudig en begrijpelijk onderwerp: een bruggetje, een paar tinnen potjes etc., omdat deze eenvoudige onderwerpen ongetooverd werden tot festijnen van de aller-subtielste toonwaarden.

De techniek, waarmee dit bereikt werd, stelde een leger van epigonen in staat de onderwerpen tot in het oneindige te vulgariseeren, zoodat ook de massa in staat was een schilderijtje te bezitten.

Niets gemakkelijker, een boom..... een vlek, een scheepje..... een streepje, een schaa..... een stip! Een opleiding is niet meer noodig, een teekenaardigheid niet vereischt. Alles, wat in voorafgaande

perioden zware eischen gesteld had aan technisch kunnen, zoodat tenminste reeds daardoor de productie beperkt bleef, viel plotseling weg.

Door andere -ismen, zooals kubisme, expressionisme, logische voortzettingen van het impressionisme en in wezen even waardevol, is de leek nog meer het spoor bijster geworden. Zij stellen technisch nog minder eischen, d.w.z. zijn nog gemakkelijker te plagiëren, zoodat we heden ten dage beschikken over een verbijsterende kunstproductie, waar de leek geen weg meer in weet te vinden. Die hem afschrikt, zoodat hij des te krampachtiger vasthoudt aan wat hem nog eenigzins natuurlijk aandoet, dat is het zielloze imitatie-impressionistische product.

Evenals de fiets raken we het impressionisme niet meer kwijt. We dienen er in ieder geval rekening mede te houden, dat het voor den leek, zij het ook hemzelf onbewust, uitgangspunt voor kunstbeschouwing is.

De meer geavanceerde uitingen, als expressionisme, kubisme, surrealisme, neo-klassicisme, realisme en hoe zij nog meer heeten mogen, stellen te groote eischen aan zijn goedgelovigheid en daar sommige uitingen hem aangenaam zullen herinneren aan zijn kindertijd, zal hij nooit en te nimmer het verschil zien tussehen sommige extravagante uitingen en het probeersel van zijn zoontje, dat ook zoo aardig teekent.

De stap naar de hedendaagsche kunstuizingen is voor den leek zwaar, juist door het impressionisme, dat deze uitingen voorbereidde.

Schilderkunst heeft voor den leek als opgave een op aangename wijze weergeven van een hem plezierig aandoend (schilderachtig) onderwerp, dat de orde der dingen respecteert. Dat houdt in een juiste perspectivische weergave, waar het te pas komt moraal, een harmonische kleur (in zooverre hij daar gevoelig voor is), verhoudingen zooals ze door de hem omringende natuur gedemonstreerd worden.

Een gematigd, wat verwaterd impressionisme in de technische behandeling heeft hij leeren waardeeren als het meest gelijgend.

Een dergelijke kunst, als we nog van kunst mogen spreken, schept geen problemen. Het is als lichte amusementsmuziek, waar we bij eten en praten.

Hedendaagsche kunstuizingen werken daarbij als een knuppel in het hoenderhok, in zooverre ze den beschouwer niet met rust laten, maar dwingen tot stellingname.

Nu zult ge misschien tegenwerpen, dat het toch mogelijk moet zijn om, uitgerust met alle voordeelen van de impressionistische techniek, schilderijen te maken met een inhoud, die aan ons godsdienstig en sociaal gevoel, verstand en schoonheidsgevoel appelleren.

Dat is dus den bedelaar bekleeden met de wondere kleurharmonieën van het impressionistische palet, het kruislijden vertolken in de tot weemoed neigende grijzen van een Mauve of de duisterbroeiende gamma's van een Breitner. Het is en wordt gedaan..... maar anderen hebben andere uitdrukkingwijzen gevonden. In een eeuwenlang experimenteren heeft de schilder tal van waarden verworven, om ze even snel weer te negeren. Het impressionisme was in die ontwikkeling niet anders dan een voorbijgaande fase, die bovendien in ons land weer een aparte plaats innam.

De twee mannen, die het impressionisme doorbraken waren Cézanne en Vincent van Gogh, beiden op geheel verschillende wijze. Cézanne naar het abstracte, Vincent van Gogh naar het menschelijke.

A. MIDDELHOEK.

Amice frater.

In zijn „Om de oude wereldzee" zegt dr A. Kuyper, handelend over het „Joodsche probleem": „Israël onder de volken is en blijft een providentieel wonder voor wie in de profetieën gelooft; een onoplosbaar raadsel voor wie ze verwerpt". Ook dit laatste blijkt telkens weer, als wij de werken over het Jodendom en het antisemitisme bestudeeren.

Ik wees er op, dat Chesterton dicht bij de waarheid was, toen hij zei: om het Joodsche probleem te verstaan, moeten wij weten, wie de Jood is, en wie wij zijn.

Nu, na de z.g.n. emancipatie, welke de revolutie den Joden beloofde, het antisemitisme weer op bijna niet geziene wijze is opgelaid, wordt overal aan het Joodsche probleem weer veel aandacht gegeven.

Heel de wereld heeft verbaasd gestaan over den moord, dien Hitler aandurfde. Maar — die verbazing of zelfs verontwaardiging nam het antisemitisme niet weg. De Joden gevoelen zich nergens meer veilig en het is daarom, dat het Zionisme vasteren voet onder de Joden verkreeg dan ooit. Maar het zotisme in Palestina maakt zelfs van het Engelsche volk verwoede anti-semieten.

Merkaardig is hier weer, hoe, als het de Joden geldt, de collectieve verantwoordelijkheid door alle volken aanstonds in groote scherpte wordt aan de orde gesteld.

Men zal het Engelsche of Nederlandsche of Fransche volk niet direct verantwoordelijk stellen voor wat de eene of andere Engelschman, Franschman of Nederlander ergens aan boeze stukken waagt.

Maar als enkele Joden in Palestina een paar Engelsche soldaten vermoorden, worden bij de Joden in Liverpool en elders, zelfs in Amerika, de ruiten ingegoooid.

En de menschen, die lachen om de waarheid der Schrift, die Adams schuld onze schuld doet zijn, staan aanstonds gereed het oude bondsvolk als geheel schuldig te stellen voor wat een zijner zonen misdoet. Daar zien wij een der wortels van den telkens weer opblaienden Jodenhaat.

Dit gevoelen is onberedeneerd, goed, maar onberedeneerde hartstochten blijken steeds weer de vurigste hartstochten te zijn.

Men blijft peinen en schrijven over het Joodsche probleem. Wat is toch het raadsel, dat dit volk met zich meebrengt over gansche de wereld?

Even voor den jongsten wereldoorlog verscheen in ons land een werk dat tot titel heeft: „Antisemitisme en de Joden", onder redactie van prof. Pos.

Deze zegt in de inleiding: „dit werk wil in de eerste plaats het anti-semietisme doen kennen en begrijpen". Hij gevoelt aanstonds, dat men „daartoe dit verschijnsel moet confronteeren met het voorwerp, waartegen het zich richt".

Maar hoe interessant het verzamelerwerk, waaraan verschillende geleerden hebben meegewerkt, ook moge zijn, het is geen der schrijvers gelukt het raadsel, hier aan de orde te verklaren.

Zelfs gelukte dit niet aan dr van der Spek, die ons het meest nadert.

Hij zegt toch: Israël blijft, hoe men zich ook tegenover dit volk moge stellen, het verbondsvolk bij uitnemendheid! Ook al laat ik de openbaringsgedachte en de Christelijke waardeering der Heilige Schrift daar. God heeft zelf aan de Joden het bestaan onder volkeren der aarde gewaarborgd. Zij — het eenige volk, waaraan God dit naar Zijn eigen raadsbestel beloofde".

Nu zou dr van der Spek geen gemakkelijk werk hebben, om dit laatste uit de Schrift aan te toonen. Hij vergeet, wat onze vaders zoo goed begrepen, dat men onderscheid moet maken tussehen Israël als staatsvolk, als een afzonderlijk volk, en de kerk des Heeren, die een tijdlang in dit staatsvolk was begrepen.

Maar ook van het genadeverbond, waarin het oude bondsvolk zoo nauw betrokken was, heeft hij geen goed begrip.

Want hij rekent Lot onder de Joden, terwijl die toch niets meer was van een Semiet.

Niet aan Lot, maar aan Abraham en zijn zaad werd de belofte des verbonds gegeven en wie niet aan de nadere belofte aan Juda, den zoon van Jacob denkt, vergeet zelfs vanwaar de naam: Joden stamt.

Wie de openbaring, en niet slechts de „openbaringsgedachte", buiten rekening stelt, alsook de christelijke waardeering der Heilige Schrift, kan over de Joden en het antisemitisme geen juiste gedachte verwerven. Dat is ten eenenmale uitgesloten.

Er is een tijd geweest, dat de geleerde critici der Heilige Schrift heel het Oude Testament uiteenrafelden en van de Joden weinig goeds wisten te vertellen. Waren zij niet het wrede volk, dat de Kanaänieten uitmoordde? Ook Hitler beriep zich hierop, om zijn woede tegen de Joden te verklaren.

De Joden hadden, als het er op aankwam, geenerlei beteekenis voor de wereldhistorie. Men begon de geschiedenis der menschheid met de Egyptenaren en Romeinen. Het Joodsche volk telde voor de „cultuur" niet mee.

Hierin kwam tegen het laatst der vorige eeuw en het begin van deze eeuw wel eenige kentering, toen men door de vele onderzoekingen in het Heilige land betere kennis verkreeg van de verhoudingen onder de volken in het Oosten en van de beteekenis van Israël voor de menschheid.

Ik wil enkele voorbeelden noemen.

Zoo zegt Ed. Meyer in zijn „Geschichte des Altertums", dat de ware historische litteratuur eerst bij de Israëlieten begint. Wat de Bijbel verhaalt omtrent de oude volkeren is ware geschiedenis. „Zij is echte geschiedenis, die wortelt in de levendige interesse omtrent de werkelijke gebeurtenissen, die zij vermeldt".

Oppenheim beweert in zijn werk over het Internationaal recht wel, dat de ethiek bij Israël niet hooger stond dan bij de heidensche volken, maar hij moet een uitzondering maken voor wat het vreemdelingenrecht betreft. Welnu — daar klopt juist het hart van het volkenrecht. Hij beweert, dat de Joden de andere volken, die de afgoden aanbaden, niet als hun gelijken wilden erkennen. Hoe weinig kent hij het Israëlietische volk, dat telkens weer de afgoden der andere volken zocht en een koning wilde hebben als zij.

Hun handelwijze in den oorlog, zegt hij, is niet buitengemeen wrede geweest. Maar wat hem vooral treft is de „Messiaansche idee", de idee van den eeuwigen vrede, een idee, die de eeuwen door diegenen heeft geïnspireerd, die bezig gingen met den opbouw van het internationale recht.

Toch hebben de Joden ook weer niets gedaan voor het volkenrecht.

En hoe anders staat het dan met de Grieken.